

Rok Mikołaja Kopernika w archidiecezji warmińskiej. Podsumowanie obchodów

Warmia może się poszczycić pamiątkami związanymi z pobylem i działalnością Mikołaja Kopernika, jakich nie mają inne regiony. Przypominają o nim zarówno zamki w Lidzbarku Warmińskim i Olsztynie, ale przede wszystkim Frombork, w którym spędził najwięcej czasu, a w warmińskiej katedrze spoczął po śmierci. Właśnie tam znajdują się szczątki wielkiego uczonego.

Czas przygotowań

W 2023 r. wiele różnych instytucji i gremiów – Kościół, jak i środowiska samorządowe, naukowe, kulturalne i inne – chciało jak najgodniej upamiętnić postać Kopernika, ponieważ wówczas przypadała 550. rocznica urodzin i 480. rocznica jego śmierci. Wszystkim przyświecał ten sam cel: uczczenie jubileuszu jednego z najbardziej znanych na świecie synów polskiej ziemi. Dlatego został powołany ogólnopolski Komitet Honorowy. Jednak niezależnie od tego metropolita warmiński abp Józef Górzyński zaprosił do współpracy przedstawicieli wspomnianych środowisk w celu zainicjowania skoordynowanego przygotowania obchodów Roku Mikołaja Kopernika w regionie Warmii i Mazur. Już 22 września 2020 r. zawiązał się Komitet Honorowy, do którego należeli:

- abp dr Józef Górzyński, metropolita warmiński,
- Artur Chojecki, wojewoda warmińsko-mazurski,
- dr Gustaw Marek Brzezina, marszałek województwa warmińsko-mazurskiego,
- dr Piotr Grzymowicz, prezydent Olsztyna,
- dr hab. Jerzy Przyborowski, rektor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie,
- Jacek Wiśniowski, burmistrz Lidzbarka Warmińskiego,
- Damian Krasiński, zastępca burmistrza Fromborka,
- Andrzej Abako, starosta olsztyński,
- Jan Harhaj, starosta lidzbarski,
- Karol Motyka, starosta braniewski.

Komitet Honorowy spotkał się cztery razy: 22 września 2020, 23 kwietnia 2021, 17 lutego 2022 i 28 listopada 2022 r.

Powołano także Komitet Organizacyjny składający się z przedstawicieli członków Komitetu Honorowego oraz innych osób:

- ks. dr Tomasz Garwoliński, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie, koordynator Komitetu Organizacyjnego,
- Robert Szaj, dyrektor TVP Nauka,
- prof. dr hab. Piotr Sułkowski, dyrektor Filharmonii Warmińsko-Mazurskiej w Olsztynie,
- Zdzisław Fadrowski, dyrektor Departamentu Kultury i Edukacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, a po nim Jakub Klepański, zastępca dyrektora tego departamentu,
- Piotr Żuchowski, dyrektor Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie,
- Krzysztof Otoliński, dyrektor Biura Promocji i Turystyki Urzędu Miasta Olsztyna,
- dr hab. Andrzej Szmyt, prof. UWM,
- dr hab. Andrzej Korytko, prof. UWM,
- Katarzyna Radulewicz, kierownik Referatu Promocji i Współpracy Urzędu Miasta Lidzbarka Warmińskiego,
- Justyna Podleś, dyrektor Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury we Fromborku,
- dr Jerzy Kiełbik, dyrektor Instytutu Północnego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie,
- Jarosław Kogut, wicestarosta lidzbarski,
- Agnieszka Kielek, przedstawiciel starostwa powiatowego w Braniewie,
- Justyna Masiewicz-Grodź, przedstawiciel Urzędu Miasta i Gminy Pieńiężno,
- dr Wojciech Szalkiewicz, rzecznik starosty olsztyńskiego.

Komitet Organizacyjny odbył osiem spotkań: 15 października 2020 r., 8 kwietnia 2021 r., 18 maja 2021 r., 15 czerwca 2021 r., 29 września 2021 r., 11 lutego 2022 r., 11 marca 2022 r. i 18 października 2022 r. Poza tym członkowie komitetu kontaktowali się ze sobą telefonicznie i mailowo.

23 kwietnia 2021 r. członkowie Komitetu Honorowego podpisali list intencyjny dotyczący współpracy zmierzającej do upamiętnienia postaci Kopernika i godnego uczczenia jubileuszu wielkiego kanonika warmińskiego. Sygnatariusze dokumentu przewidzieli w nim podjęcie szerokich, skoordynowanych działań kulturalnych, naukowych i innych dla przygotowania obchodów Roku Mikołaja Kopernika. Zadeklarowali, że zostaną do nich zaproszeni również inni partnerzy. Wyrazili gotowość wzajemnego wspar-

cia w działaniach oraz dbałość o promocję wydarzeń związanych z obchodami roku jubileuszowego.

Niezależnie od zespołów pracujących nad ogólną koncepcją obchodów Roku Mikołaja Kopernika na Warmii i Mazurach abp J. Górzyński dekretem z 16 września 2021 r. powołał do życia Archidiecezjalny Komitet Obchodów Roku Mikołaja Kopernika w następującym składzie:

- bp dr Janusz Ostrowski – przewodniczący,
- ks. kan. dr Zbigniew Czernik,
- ks. kan. dr Tomasz Garwoliński,
- ks. kan. prof. dr hab. Andrzej Kopiczko,
- ks. dr Wojciech Kotowicz,
- ks. prał. kan. dr Jacek Wojtkowski.

Komitet archidiecezjalny odbył cztery spotkania robocze: 29 października 2021 r., 24 czerwca 2022 r., 28 września 2022 r. i 24 października 2022 r.

Z inicjatywy metropolity warmińskiego podpisano list intencyjny z prezesem Telewizji Polskiej S.A. Jackiem Kurskim. Miało to miejsce 26 maja 2021 r. we Fromborku. Archidiecezja Warmińska oraz Telewizja Polska wyraziły wolę współpracy, polegającej na organizacji przedsięwzięć o charakterze popularnonaukowym i kulturalnym, upamiętniających jubileusz kanonika warmińskiego. Podobny list został podpisany z Fundacją *Nicolaus Copernicus*, reprezentowaną przez Roberta Szaję.

14 grudnia 2021 r. został ogłoszony konkurs na logo Roku Mikołaja Kopernika. Jego organizatorami byli: Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego i Archidiecezja Warmińska. Fundatorem nagrody dla zwycięzcy konkursu w wysokości 10 tys. zł był marszałek województwa warmińsko-mazurskiego. Koordynatorem konkursu był ks. dr T. Garwoliński, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie. Do konkursu zgłosiło się 98 podmiotów (osób prywatnych i firm), które nadesłały 133 projekty graficzne (zgodnie z regulaminem można było zgłosić maksymalnie dwa projekty). Ostatecznym terminem składania prac był dzień 31 stycznia 2022 r. Autorzy prac pochodzili z całej Polski (m.in. z Olsztyna – 12 osób, Warszawy – 12, Gdańska – 9, Łodzi – 8, Wrocławia – 5, Krakowa – 4, Poznania – 4, Elbląga – 3, Gdyni – 3, Elku – 2, Katowic – 2, Lublina – 2, Płocka – 2, Rzeszowa – 2, Szczecina – 2, a także z Bydgoszczy, Częstochowy, Kalisza, Kielc, Radomia, Torunia – po jednej osobie).

Założeniem konkursu było wyłonienie najlepszego znaku graficznego, charakteryzującego się prostotą, ponadczasowością i łatwością zapamiętania. Przez połączenie z hasłem „Kopernika cztery dziesięciolecia” (łac. *Copernici novennia quattuor*) logo miało łączyć postać i działalność Ko-

pernika z regionem historycznej Warmii. W liście do papieża Pawła III z 1543 r. pisał on, że nie chciał oddawać do druku rękopisu *De revolutionibus*. Jednak kard. Mikołaj Schönberg oraz bp Tiedemann Giese namawiali go, „ażeby dzieło nie lat dziewięć, ale już cztery dziesięciolecia u siebie chowane, z ukrycia wydobył, i drukiem światu ogłosić dozwolił”¹. Zwrot „cztery dziesięciolecia” odnosi się do czasu, który Kopernik spędził na Warmii oraz do konkretnego, epokowego dzieła. Przez to silnie łączy astronoma i jego dzieło z Warmią.

Pierwszym etapem oceny było głosowanie członków Komitetu Organizacyjnego Obchodów Roku Mikołaja Kopernika. Ks. T. Garwoliński rozesłał do uprawnionych do głosowania osób wszystkie projekty graficzne wraz z ich objaśnieniami. Każda z nich mogła zagłosować na pięć propozycji, przyznając im od 1 do 5 punktów. W pierwszym etapie oddano głosy na 46 zgłoszonych projektów. Następnie członkowie Komitetu Organizacyjnego na spotkaniu 11 lutego 2022 r. spośród 18 najwyższej ocenionych propozycji wybrali trzy, które zostały rekomendowane członkom Komitetu Honorowego. Były to prace: Jerzego Dobrzynieckiego z Tych, Magdaleny Kolasińskiej z Płocka i Roberta Widomskiego z Gdyni.

W drugim etapie konkursu trzy prace konkursowe zostały przekazane do ostatecznego rozstrzygnięcia na posiedzeniu Komitetu Honorowego Obchodów Roku Mikołaja Kopernika, które odbyło się 17 lutego 2022 r. Wyboru najlepszego projektu dokonał Komitet Honorowy większością głosów w głosowaniu jawnym. Praca J. Dobrzynieckiego uzyskała 7 głosów, a R. Widomskiego – 3 głosy. Tym samym jako logo Roku Mikołaja Kopernika został wybrany projekt autorstwa J. Dobrzynieckiego.

Uroczyste ogłoszenie i odsłonięcie logo Roku Mikołaja Kopernika odbyło się 19 lutego 2022 r. we Fromborku, rok przed okrągłą rocznicą urodzin.

¹ *O obrotach sfer niebieskich, Mikołaja Kopernika przedmowa*, https://pl.wikisource.org/wiki/O_obrotach_cia%C5%82_niebieskich/Miko%C5%82aja_Kopernika_Przedmowa, (23.02.2024).

ROK MIKOŁAJA KOPERNIKA

2023

Wkład archidiecezji warmińskiej w obchody kopernikańskie

Obchody Roku Mikołaja Kopernika w województwie warmińsko-mazurskim zostały uroczystie zainaugurowane 21 stycznia 2023 r. w Olsztynie. Nawiązano współpracę z samorządami, urzędami i innymi instytucjami. Uroczystość rozpoczęła się od mszy św. w konkatedrze św. Jakuba o godz. 10.00. Eucharystii przewodniczył abp Józef Górzyński, metropolita warmiński, a homilię wygłosił ks. dr Wojciech Kotowicz, wicerektor WSD MW „Hosianum”. Mszę św. koncelebrowali: biskup ełcki Jerzy Mazur, wi-

kariusz generalny archidiecezji warmińskiej bp Janusz Ostrowski, wikariusz generalny diecezji ełckiej bp Dariusz Zalewski, wikariusz generalny diecezji elbląskiej bp Wojciech Skibicki oraz przedstawiciele duchowieństwa warmińskiego. Kaznodzieja zwrócił uwagę na to, że „Mikołaj Kopernik, kanonik warmiński, mieszkaniec Olsztyna i obrońca naszego miasta nauczył się dobrze czytać z ksiąg zostawionych nam przez miłosiernego Ojca: księgę Pisma Świętego i księgę przyrody. Kopernik, dobrze wykształcony, nowocześnie i otwarcie patrzył i czytał. Doświadczył przez to niezrozumienia, często odrzucenia przez najbliższe środowisko, samotnych godzin pracy nad dziełem, które trzymał cztery dziesięciolecia w szufladzie, a które przekraczało możliwości intelektualne większości mu współczesnych. Jednak się nie poddawał. Czytał księgę Pisma, modlił się, służył Kościołowi i coraz doskonalej zagłębiał się w lekturze księgi przyrody” (za: Czechyra Ł., 2023).

Uroczystościom towarzyszyło otwarcie wystawy *Kopernikana w zbiorach archidiecezji warmińskiej* w Muzeum Archidiecezji Warmińskiej. Na wystawie, której pomysłodawcą był ks. dr Z. Czernik, zaprezentowano sześć autografów Mikołaja Kopernika ze zbiorów Archiwum Archidiecezji Warmińskiej, a także trzy księgi z zapiskami kanonika fromborskiego, *Brewiarz Warmiński z 1497 r.* z tabelą wschodów i zachodów słońca, opracowaną przez kanonika warmińskiego, druki matematyczne i astronomiczne z przełomu XV i XVI w. oraz portret Kopernika z dzieła Christopha Hartknocha *Altes und Neues Preussen* z 1684 r. – wszystkie ze zbiorów Biblioteki „Hosianum” – oraz historyczne medale poświęcone Kopernikowi, znaczki pocztowe, rzeźbę, ceramikę i szkło. Część oficjalna, podczas której głos zabrali: abp Józef Górzyński, metropolita warmiński; Piotr Opaczewski, wicewojewoda warmińsko-mazurski; Gustaw Marek Brzezina, marszałek województwa warmińsko-mazurskiego; Piotr Grzymowicz, prezydent Olsztyna oraz Jerzy Przyborowski, rektor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, rozpoczęła się o 12.15 na rynku Starego Miasta.

W tym samym czasie na rynku Starego Miasta odbywał się festyn upamiętniający obronę Olsztyna przed Krzyżakami w 1521 r. W programie znalazły się m.in.: pokazy walk rycerskich, sprzętu wojskowego, występy Zespołu Pieśni i Tańca „Kortowo”, pokazy kowalstwa artystycznego oraz ptaków drapieżnych, a także koncert muzyki dawnej w wykonaniu zespołu „Balladum”, połączony z miniwarsztatami tańców dawnych. Całość wydarzenia zakończyła się inscenizacją obrony olsztyńskiego zamku, którą kierował Kopernik (Czechyra Ł., 2023).

25 stycznia 2023 r. ks. kan. dr Jacek Wojtkowski i ks. kan. dr Tomasz Garwoliński wzięli udział w konferencji prasowej w sekretariacie Konferencji Episkopatu Polski. W jej trakcie został przedstawiony program wydarzeń związanych z jubileuszem Mikołaja Kopernika na Warmii. Miało

również miejsce podpisanie porozumienia o współpracy pomiędzy Muzeum Pomnika Historii „Frombork – zespół katedralny”, reprezentowanym przez ks. prał. Wojtkowskiego, a Poczta Polska S.A., która reprezentowana była przez Krzysztofa Falkowskiego, prezesa zarządu oraz Wiesława Włodka, wiceprezesa zarządu.

29 stycznia 2023 r., w przededniu 500. rocznicy powierzenia Kopernikowi urzędu administratora diecezji warmińskiej *sede vacante* po śmierci bp. Fabiana Luzjańskiego, odbyły się uroczystości we Fromborku. Mszy św. przewodniczył abp Górzyński, a homilię wygłosił ks. dr W. Kotowicz. Mówił: „W pierwszej księdze *De revolutionibus*, dzieła, które powstawało tutaj, we Fromborku, w cieniu katedry, w której właśnie się modlimy, Kopernik napisał: «Któż bowiem zgłębiając te rzeczy i widząc, jak wszystko w nich ustawione jest w najlepszym ładu i Boską kierowane wola, nie wzniesie się na wyżyny cnoty przez pilne rozważania i stałą jakby zażyłość z nimi i nie będzie podziwiał Stwórcy wszechrzeczy, w którym się mieści całe szczęście i wszelkie dobro?»». Kopernik widział w dzisiejszym fragmencie Ewangelii, w mowie Jezusa o błogosławieństwach, mądrość, której nie rozumie świat. Wiedział, że nauka Mistrza jest niezmienna, piękna i prowadząca do prawdziwego szczęścia. Tak jak piękny, niezmienny i harmonijny jest Wszechświat, który badał, bo za tym Wszechświatem stoi racjonalny Bóg” (za: Czechyra Ł., 2023). Po mszy św. zebrani udali się do nowego Pałacu Biskupiego, gdzie miała miejsce prezentacja znaczka pocztowego wydanego przez Poczta Polska z okazji 550. rocznicy urodzin Kopernika. Na znaczku widoczny jest portret astronoma, znajdujący się w epitafium w bazylice archikatedralnej we Fromborku. Głos zabrali: abp Józef Górzyński, metropolita warmiński, Andrzej Śliwka, wiceminister Aktywów Państwowych i Gustaw Marek Brzezina, marszałek województwa warmińsko-mazurskiego. Wykład *Mikołaj Kopernik jako administrator diecezji warmińskiej sede vacante* wygłosił ks. kan. prof. dr hab. Andrzej Kopiczko (Czechyra Ł., 2023). Uroczystość zakończyła się koncertem pod tytułem *Z głową w chmurach* w wykonaniu Pauliny Sadło (mezzosopran, skrzypce) i Marka Rogalskiego (baryton, fortepian).

W 550. rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika – 19 lutego 2023 r. – abp Józef Górzyński, wziął udział we mszy św. w katedrze św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty w Toruniu oraz w otwarciu Światowego Kongresu Kopernikańskiego. W tym czasie również we Fromborku celebrowano uroczystości jubileuszowe. W wieży Radziejowskiego Robert Szaj, dyrektor TVP Nauka, wykonał pokaz eksperymentu Foucaulta. Następnie otwarto wystawę astrofotografii *Kopernik tego nie widział* przygotowaną przez warszawski oddział Polskiego Towarzystwa Miłośników Astronomii. Na Wzgórzu Katedralnym, przy kapitulniku, zainstalowano wystawę plene-

rową *Nieznane oblicza Kopernika*, prezentującą wyniki badań portretu astronoma, które przeprowadzili pracownicy Katedry Technologii i Technik Sztuk Plastycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Mszy św. o godz. 11.00 przewodniczył bp Janusz Ostrowski, prepozyt Warmińskiej Kapituły Katedralnej. W Eucharystii uczestniczyli licznie przybyli goście, w tym przedstawiciele administracji państwowej i samorządowcy. Homilię wygłosił ks. kan. prof. dr hab. A. Kopiczko, dziekan kapituły. Wyraźnie wybrzmiały w niej słowa, że Kopernik jest wciąż aktualnym przykładem człowieka głębokiej wiary, nieustannej modlitwy, ale nade wszystko wielkiej ufności Panu Bogu (Kozłowski K., 2023c). Po Eucharystii delegacje parlamentarzystów, przedstawiciele Wojska Polskiego, Straży Granicznej, samorządowców, harcerzy, mieszkańców i turystów złożyły kwiaty na grobie wybitnego kanonika warmińskiego, który znajduje się w archikatedrze we Fromborku. Wojewoda warmińsko-mazurski Artur Chojecki odczytał list od wiceministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Jarosława Sellina. Dalsze uroczystości odbyły się w Muzeum Mikołaja Kopernika, gdzie została zaprezentowana zmodernizowana wystawa stała *Mikołaj Kopernik – życie i dzieło*. Następnie w nowym Pałacu Biskupim uczestnicy wydarzenia mogli obejrzeć autografy uczonego przechowywane na co dzień w Archiwum Archidiecezji Warmińskiej. Po prezentacji autentycznych dokumentów sporządzonych lub podpisanych przez Kopernika zebrani goście zostali poczęstowani urodzinowym tortem (Kozłowski K., 2023e, 2023a). Mogli również obejrzeć urodzinowy stół Kopernika wykonany przez Agnieszkę Markowicz.

9 marca 2023 r. w Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie odbył się finał konkursu wiedzy religijnej dla uczniów szkół ponadpodstawowych *Życie i dzieło kanonika Mikołaja Kopernika*, współorganizowany przez Wydział Nauki Katolickiej warmińskiej kurii. Do etapu szkolnego konkursu zgłosiło się ponad 140 placówek oświatowych (Kozłowski K., 2023g).

21 marca 2023 r. w Muzeum Archidiecezji Warmińskiej odbyła się sesja muzealna *Kopernikana w zbiorach archidiecezji warmińskiej*, połączona z prezentacją jubileuszowego medalu. Podczas sesji zaprezentowano katalog *Kopernikana w zbiorach archidiecezji warmińskiej*, wydany przez Muzeum Archidiecezji Warmińskiej z okazji Roku Mikołaja Kopernika. Redakcją katalogu zajął się ks. Z. Czernik, a jego współautorami są: ks. A. Kopiczko, ks. Z. Czernik, ks. T. Garwoliński i ks. J. Wojtkowski. Tą publikacją wydawca chciał uczcić wielkiego astronoma, a także zwrócić uwagę na jego związki z Warmią. W zbiorach archidiecezji warmińskiej znajdują się m.in. niezwykle cenne pisma Kopernika, zapiski na marginesach ksiąg i poświęcone mu obiekty muzealne. Podczas sesji ks. prof.

A. Kopiczko, dyrektor Archiwum Archidiecezji Warmińskiej, omawiał rękopisy i autografy Kopernika wyeksponowane na wystawie. O woluminach z biblioteki kanonika warmińskiego znajdujących się w Bibliotece „Hosianum” mówił ks. dr T. Garwoliński. Jubileuszowy medal emitowany przez archidiecezję warmińską zaprezentował ks. dr Z. Czernik. Został on wybity w liczbie 300 sztuk, z czego 100 sztuk to seria numerowana, połączona z wydaniem katalogiem. Na awersie przedstawiony został profil uczonego, na rewersie – wieża Kopernika we Fromborku, mapa historyczna Warmii oraz narzędzia, którymi się posługiwał wielki astronom. Medal zaprojektował Wojciech Kała, rzeźbiarz i medalier (Kozłowski K., 2023h).

13–14 kwietnia 2023 r. we Fromborku odbyła się sesja naukowa profesorów i wykładowców historii Kościoła pod hasłem *Kościół w czasach Mikołaja Kopernika*. Organizatorami wydarzenia byli: Instytut Nauk Teologicznych KUL, Sekcja historyków Kościoła przy Konferencji Episkopatu Polski, Muzeum Pomnika Historii „Frombork – zespół katedralny”, Warmińska Kapituła Katedralna i Archiwum Archidiecezji Warmińskiej. Tematyka wystąpień dotyczyła szeroko pojętych zagadnień kopernikańskich. W dwudniowej sesji naukowej wzięło udział ponad pięćdziesięciu księży profesorów i wykładowców historii Kościoła, reprezentujących polskie i zagraniczne środowiska akademickie oraz diecezjalne i zakonne seminaria duchowne. Uczestnicy wysłuchali sześciu wykładów. Konferencji towarzyszyła ekspozycja pocztówek i znaczków z postacią Kopernika, pochodzących ze zbiorów Archiwum Archidiecezji Warmińskiej (Cieślak S., 2023).

10–11 maja 2023 r. na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie odbyły się XXIV Dni Interdyscyplinarne pod tytułem *Nauka a teologia. Współczesne oblicza dawnego sporu*. Organizatorem konferencji była Katedra Teologii Moralnej i Nauk o Rodzinie Wydziału Teologii, której kierownikiem jest ks. prof. dr hab. Marian Machinek MSF. Do udziału w niej zaproszono wszystkich zainteresowanych tą problematyką, a zwłaszcza teologów, filozofów, historyków i psychologów. W dyskursie wzięło udział dwudziestu prelegentów z dziewięciu ośrodków naukowych. Obrady plenarne odbyły się w sekcjach podzielonych na panele tematyczne. Jedna z części miała miejsce w Muzeum Archidiecezji Warmińskiej. Ks. dr T. Garwoliński omówił *Wątki religijne w zapiskach Kopernika odkrytych w dziełach Biblioteki „Hosianum” w Olsztynie*, natomiast ks. dr W. Kotowicz przybliżył temat: *Co mówią o wierze Kopernika pierwsze karty „De revolutionibus”?* W drugim dniu konferencji została przeprowadzona debata oksfordzka na następujące tematy: *Zagadnienia kosmologiczne jako wyzwanie dla wiary i teologii; Kwestia ewolucji życia jako obszaru zderzenia nauki z teologią oraz Spór o pochodzenie człowieka*. W debacie wzięło udział 70 uczniów ze szkół ponadpodstawowych.

18–19 maja 2023 r. odbył się kongres naukowy *Mikołaj Kopernik i Warmia*, zorganizowany przez Warmińską Kapitułę Katedralną. Jednocześnie miała miejsce promocja książki *Mikołaj Kopernik i Warmia. O pamięci regionalnej w 550. rocznicę urodzin i 480. rocznicę śmierci* (red. A. Kopiczko, Olsztyn 2023). Książka składa się z czterech części. Pierwsza to zbiór autentycznych autografów Kopernika, które zachowały się do naszych czasów i znajdują się w Archiwum Archidiecezji Warmińskiej, a zostały przetłumaczone na język polski. Część druga – *Praca i nauka* – została poświęcona życiu wielkiego naukowca, jego działalności jako kanonika i administratora. Ukazano także oryginalność dokonań Kopernika i ich filozoficzne znaczenie dla całości kultury i teologii, ponadto omówiono jego medyczne zainteresowania, przypomniano także, że *De revolutionibus* znalazło się na indeksie ksiąg zakazanych. Część trzecia natomiast jest poświęcona wielkim jubileuszom kopernikowskim w środowisku warmińskim, natomiast w czwartej zawarto informacje o różnych formach pamięci o Koperniku w trzech miastach, w których mieszkał i pracował, czyli w Lidzbarku Warmińskim, Olsztynie i Fromborku. Całość liczy ponad 700 stron².

21 maja 2023 r. w archikatedrze we Fromborku odbyły się centralne obchody 480. rocznicy śmierci kanonika Kopernika oraz wydania jego przełomowego traktatu *De revolutionibus*. Uroczystej mszy św. przewodniczył abp Stanisław Budzik, metropolita lubelski. Przybyłych przedstawiciele władz państwowych i samorządowych oraz licznych wiernych przywitał abp J. Górzyński. Homilię wygłosił abp S. Budzik. Nawiazuując do święta Wniebowstąpienia Pańskiego, przytoczył ewangeliczne pytanie: „Mężowie z Galilei, dlaczego stoicie i wpatrujecie się w niebo?”. Pytanie, które brzmi niczym wyrzut, ma nam uświadomić, że trzeba działać, by przygotować ziemię na powtórne przyjście Zbawiciela. „Zadaniem Jego uczniów w Kościele jest głosić Ewangelię, dawać świadectwo miłości, podtrzymywać w ludzkich sercach nadzieję. Uroczystość Wniebowstąpienia nie jest jedynie świętem wpatrywania się w niebo. Nie jest bynajmniej dniem ucieczki od świata i jego problemów. Jest świętem tych, których Chrystus wezwał do budowania swego królestwa na ziemi. Nie możemy pozostawić ziemi mocom ciemności, a sami odgrodzić się od niej murem. Musimy ją przemieniać” – mówił metropolita lubelski. Wyjaśniał, że ta uroczystość kieruje do nas dwa wezwania: bądźcie wierni tej ziemi oraz szukajcie tego, co w górze. W dalszej części przywołał obraz Jana Matejki *Astronom Kopernik, czyli rozmowa z Bogiem*, który objawia nie monolog mędrca, ale dialog człowieka

² Na podstawie: *Przed ŚKK w Olsztynie: Jak na Warmii świętowano rocznice związane z Kopernikiem?*, <https://uwm.edu.pl/aktualnosci/przed-skk-w-olsztynie-jak-na-warmii-swietowano-rocznice-zwiazane-z-kopernikiem> (11.10.2023).

ze Stwórcą. Następnie wspomniał o artykule bp. Juliana Wojtkowskiego *Teologia Mikołaja Kopernika*, który został napisany w 1973 r. „O głębokiej religijności Kopernika świadczy fakt, że zasadniczą tezę swojego dzieła o Słońcu, jako środka układu planetarnego, poprzedził wezwaniem pomocy Bożej, a zakończył uwielbieniem dla wspaniałości Boga Najlepszego i Największego” – mówił abp Budzik. „Dzisiejsza uroczystość skłania nas do spojrzenia ku niebu. Kierować spojrzenie ku niebu, to znaczy zwracać uwagę na to, co istotne, na to, co decydujące w naszym życiu, czyli na miłość. Bo, jak mówi Pismo Święte, wiara przeminie, nadzieja się spełni, ale zawsze i wszędzie trwać będzie miłość” – podkreślał kaznodzieja (Kozłowski K., 2023b).

Po Eucharystii delegacje złożyły kwiaty na grobie Kopernika, który znajduje się w archikatedrze fromborskiej.

Uroczystość była transmitowana przez TVP Polonia, a do uczestników i organizatorów obchodów 480. rocznicy śmierci Kopernika list wystosował prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Andrzej Duda oraz marszałek Sejmu Elżbieta Witek. Pan prezydent napisał: „[...] ku Fromborkowi biegną myśli wszystkich czczących pamięć jednego z najwybitniejszych i najśmielszych umysłów wszech czasów – człowieka, który «wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię», a przez to przysporzył również wielkiej sławy swojej Ojczyźnie. [...] Tym samym Frombork stał się znanym w całym świecie miejscem narodzin teorii heliocentrycznej, stanowiącej jeden z największych przełomów w dziejach myśli ludzkiej”. Na zakończenie dziękował „[...] wszystkim Zgromadzonym za godne uczczenie pamięci jednego z najsłynniejszych i najbardziej zasłużonych Polaków w dziejach. Niech jasna gwiazda jego geniuszu oraz przykład służby na rzecz wspólnoty lokalnej i państwa polskiego przyświecają dziś wszystkim, którzy swoim codziennym trudem budują Rzeczpospolitą suwerenną, szanowaną, nowoczesną i zasobną”.

Dzień przed obchodami 480. rocznicy śmierci kanonika warmińskiego, 20 maja 2023 r., na Wzgórzu Katedralnym miała miejsce prapremiera musicalu *Kopernik*. Spektakl jest inicjatywą Opery Krakowskiej, a ściślej mówiąc – jej dyrektora prof. dr. hab. Piotra Sułkowskiego. Autorką libretta jest powieściopisarka Albeną Grabowska, która wcześniej napisała libretto do *Pory jeziora*, musicalu opartego na legendach Warmii i Mazur. Twórcą tekstów piosenek jest Daniel Wyszogrodzki, który przygotował przekłady wielu popularnych musicali. Muzykę skomponował pochodzący z Bartoszyca Tomasz Szymuś, który współpracuje z wybitnymi artystami polskiej oraz zagranicznej sceny rozrywkowej i operowej, a także przygotowuje oprawy muzyczne prestiżowych festiwali oraz imprez muzycznych i kulturalnych. Przedstawienie wyreżyserował Jakub Szydłowski. Musical *Kopernik* we Fromborku został powtórzony następnego dnia, w czerwcu

został pokazany na dziedzińcu arkadowym na Wawelu w Krakowie, a od 1 października 2023 r. wszedł do repertuaru Opery Krakowskiej³.

12–14 czerwca 2023 r. w Lidzbarku Warmińskim odbyło się 395. Zebranie Plenarne Konferencji Episkopatu Polski (KEP). Miejsce zebrania plenarnego związane było z rocznicami kopernikańskimi: 550. rocznicą urodzin i 480. rocznicą śmierci Kopernika, a także 780. rocznicą powstania diecezji warmińskiej. Lidzbark Warmiński od 1350 do 1795 r. był siedzibą biskupów warmińskich. Te ważne okoliczności zostały przywołane podczas spotkania księży biskupów. Po zakończeniu obrad w pierwszym dniu biskupi zwiedzili zamek, wcześniej wysłuchali krótkich prelekcji: ks. dr. T. Garwolińskiego na temat historii diecezji warmińskiej i związków Kopernika z Warmią oraz ks. prof. dr. hab. A. Kopiczki na temat autografów wielkiego astronoma. Drugiego dnia zebrania plenarnego KEP po obradach biskupi udali się do Fromborka, by modlić się w archikatedrze Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, w miejscu, gdzie znajduje się grób kanonika. Przybyłych hierarchów przywitał proboszcz miejsca ks. kan. J. Wojtkowski. Spotkanie modlitewne rozpoczęły nieszpory pod przewodnictwem bp. Janusza Ostrowskiego, prepozyta Warmińskiej Kapituły Katedralnej. Następnie sprawowano Eucharystię, której przewodniczył abp Stanisław Gądecki, metropolita poznański, przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski. Słowo wstępne wygłosił metropolita warmiński abp Józef Górczyński. Następnie bp J. Ostrowski odczytał list Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej, podkreślając, że: „Papież Franciszek włącza się w powszechny hołd składny wielkiemu astronomowi oraz przywołuje jego oddanie nauce i Kościołowi, życząc wszystkim zgromadzonym na Wzgórzu Fromborskim, gdzie spoczywają doczesne szczątki Mikołaja Kopernika, umocnienia w wierze, otwartości na Boże natchnienia w poszukiwaniu prawdy, a także zadziwienia nad porządkiem i pięknem otaczającego nas świata”. Homilię wygłosił abp S. Gądecki. Przybliżył w niej życiorys Kopernika. Po Eucharystii zebrani biskupi przeszli do jego grobu, gdzie odmówiono w jego intencji modlitwę oraz złożono kwiaty (Kozłowski K., 2023d).

W obradach KEP, oprócz 90 biskupów polskich, wzięło udział 14 przedstawicieli konferencji episkopatów z innych krajów Europy, m.in. z Włoch, Hiszpanii, Litwy, Ukrainy.

W lipcu i sierpniu w katedrze we Fromborku odbył się 56. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej, którego idea w roku 2023 było uczczenie rocznic kopernikańskich. W ramach festiwalu miały miejsce cztery koncerty. 8 lipca wystąpił organista, pianista i kompozytor Carlos Paterson.

³ Na podstawie: *Kopernik musical*, Kraków 2023.

22 lipca swój program zaprezentowali: organista Jan Bokszczanin i oboista Tytus Wojnowicz. 5 sierpnia wystąpił organista prof. dr hab. Roman Perucki z towarzyszeniem fletnisty Łukasza Długosza. Zwieńczeniem festiwalu był koncert organisty Michała Dąbrowskiego oraz zespołu instrumentów dętych „Castle Brass”.

17–20 sierpnia 2023 r. we Fromborku miał miejsce *Copernicus Open. Festiwal nauki i sztuki*. Była to już czwarta edycja wydarzenia, które ma na celu przywrócić pamięć o Koperniku, promować Warmię i Frombork. W ramach festiwalu odbyły się trzy koncerty. W koncercie *Mozart Gala* zaprezentowano *Symfonię koncertującą Es-dur na skrzypce i altówkę*, w której solistami byli: Jarosław Nadrzycki – skrzypce i Katarzyna Budnik – altówka, oraz arie z najpopularniejszych oper Wolfganga Amadeusza Mozarta w wykonaniu Szymona Komasy z towarzyszeniem orkiestry festiwalowej pod dyrekcją maestro Piotra Sułkowskiego. W drugim dniu we fromborskiej katedrze zabrzmiały *Nieszpory Kopernika*, widowisko stworzone przez młodych artystów z Gdańska, oparte m.in. na utworach Wacława z Szamotuł oraz Mikołaja Gomółki. Część muzyczną festiwalu zwieńczył koncert *Musica Warmiensis* w wykonaniu zespołu „Cappella Warmiensis Restituta”, a solistami byli: Ingrida Gápová (sopran), Piotr Olech (kontra-tenor), Aleksander Rewiński (tenor) i Piotr Pieron (bas). Projekt, realizowany z inicjatywy ks. T. Garwolińskiego, od pięciu lat odkrywa dawną kulturę muzyczną Warmii na podstawie zapisów rękopiśmiennych przechowywanych w Bibliotece WSD MW „Hosianum” w Olsztynie.

W ramach festiwalu *Copernicus Open* otwarto międzynarodową wystawę typograficzną *CopernicusPress2023* połączoną z warsztatami typograficznymi oraz *Copernicus Open – Kopernik w rysunku satyrycznym*, w której zaprezentowano prace 58 karykaturzystów z Polski, Ukrainy, Bułgarii, Rosji i Kanady. Na czas festiwalu w Wozowni Sztuk zorganizowano „Kino Kopernik”, gdzie odtworzono filmy dokumentalne na temat fromborskiego uczonego. Chętni mogli wziąć udział w spotkaniu z Justyną Kędzierską, autorką lalki Kopernik i pokazie warsztatu pracy artystki. Wrocławski architekt i miłośnik astronomii Maciej Lose poprowadził wykład *Zegary słoneczne wielokrotnie* oraz warsztat budowy zegarów słonecznych. Uczestnicy festiwalu mogli również w ramach warsztatów *Zrób to sam* własnoręcznie wykonać pamiątki *Copernicus Open*.

23 września 2023 r. w archikatedrze we Fromborku odbył się koncert *Wielcy Polacy – Mikołaj Kopernik* z prawykonaniem dzieła Piotra Wijatkowskiego *Astrolabium* na orkiestrę kameralną.

Muzeum Archidiecezji Warmińskiej zorganizowało *Październikowe środy w kręgu Kopernika*, w ramach których zaprezentowano cztery wykłady. Dyrektor muzeum ks. dr Z. Czernik mówił o odbudowie Fromborka

po II wojnie światowej. Andrzej Bobrowicz zaprezentował temat *Mikołaj Kopernik jako „produkt turystyczny”*. Ks. Krzysztof Patejuk przedstawił zagadnienie *Prawo – jedyny doktorat Kopernika. Co studiował astronom?* Z kolei ks. dr Bartłomiej Matczak przybliżył *Liturgię na Warmii w czasach Kopernika na progu przemian Soboru Trydenckiego*.

16 listopada 2023 r. w katedrze we Fromborku odbył się *Koncert Kopernikański* realizowany przez Orkiestrę Symfoniczną Filharmonii Pomorskiej pod dyrekcją Marka Pijarowskiego, podczas którego została wykonana *Symfonia C-dur Jowiszowa* Mozarta oraz *Koncert potrójny C-dur na fortepian, skrzypce i wiolonczelę* Ludwiga van Beethovena. W koncercie solistami byli: Bomsori Kim – skrzypce, Marcin Zdunik – wiolonczela i Rafał Blechacz – fortepian. 26 listopada 2023 r., również w katedrze fromborskiej, miał miejsce koncert *Impresje Kopernikańskie* chóru im prof. Wiktora Wawrzyczka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.

8 grudnia 2023 r. we Fromborku odbyła się uroczystość zakończenia prac konserwatorskich i poświęcenia ołtarza gotyckiego – Poliptyku Fromborskiego z 1504 r. Jest on najcenniejszym, najstarszym i jedynym ocalałym ołtarzem z oryginalnego wystroju wnętrza świątyni. Fundację ołtarza zapewnił bp Mikołaj Tungen, zaś prace nad jego wykonaniem ukończono w 1504 r. za czasów bp. Łukasza Watzenrodego. W latach 1497–1543 kanonikiem kapituły warmińskiej był Kopernik. Ołtarz jest więc także jednym z niewielu zachowanych zabytków związanych bezpośrednio z osobą wielkiego uczonego. W 1945 r. to bezcenne dzieło zostało mocno zniszczone. Dopiero w 2019 r. podjęto kompleksowy program konserwacji gotyckiego ołtarza, który zrealizował prof. Edgar Pill wraz z Aleksandrą Pill. Po pięciu latach prac, 8 grudnia 2023 r., odbyła się uroczystość zakończenia konserwacji i poświęcenia ołtarza, której przewodniczył abp Józef Górzyński. Ołtarz ma ekspozycję świąteczną i ekspozycję Wielkiego Postu. Kiedy jest zamknięty, na skrzydłach można zobaczyć obrazy związane z męką Pańską: scenę niesienia krzyża, ukrzyżowania, oplakiwania i złożenia w grobie. Po otwarciu skrzydeł zewnętrznych pojawiają się sceny: Chrystus przed Kajfaszem, umywanie rąk przez Piłata, modlitwa w Ogrójcu i biczowanie. Rewersy skrzydeł wewnętrznych zdobią malowidła pojmania i cierniem ukoronowania, Chrystusa przed Piłatem i scenę Ecce Homo. Po otwarciu skrzydeł poliptyku ukazuje się figura Madonny Apokaliptycznej oraz sceny z życia ukrytego Jezusa, czyli zwiastowanie, nawiedzenie św. Elżbiety, narodzenie Jezusa, ofiarowanie w świątyni, pokłon Trzech Króli i wniebowzięcie Matki Bożej. Prace konserwatorskie trwały pięć sezonów, a ich całkowity koszt wyniósł ponad milion złotych (Kozłowski K., 2023f).

Współpraca przedstawicieli archidiecezji warmińskiej w innych wydarzeniach

Oprócz wyżej opisanych wydarzeń archidiecezja warmińska – przez swoich przedstawicieli – współpracowała w tworzeniu innych wydarzeń i inicjatyw związanych z Rokiem Mikołaja Kopernika.

Manuskrypty z autografami Mikołaja Kopernika przechowywane w Archiwum Archidiecezji Warmińskiej oraz inkunabuły z odręcznymi zapiskami fromborskiego uczonego ze zbiorów Biblioteki WSD MW „Hosianum” były eksponowane na wystawie *Kopernikana w zbiorach archidiecezji warmińskiej* w Muzeum Archidiecezji Warmińskiej. Księgi kanonika katedralnego z zasobu ksiąźnicy seminaryjnej zostały również wypożyczone na wystawę *Copernici tempus et studium. Czas i praca Kopernika* w Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie oraz na wystawę *Misterium Słońca, Kopernik syn renesansu* w Muzeum Okręgowym w Toruniu. Do tej drugiej ekspozycji dołączyły również obiekty z Muzeum Archidiecezji Warmińskiej.

Wystawa planszowa *Co napisał Kopernik?*, obrazująca księgi z zapiskami wielkiego astronoma, wykonana na potrzeby Biblioteki „Hosianum”, od 29 września do 15 października 2023 r. była eksponowana w Operze Krakowskiej w Krakowie, a następnie – w Bibliotece Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Dyrektor Archiwum Archidiecezji Warmińskiej ks. prof. dr hab. A. Kopiczko udostępnił *Inventarium litterarum et iurium in erario castris Allenstein Anno Domini MDXX (Inwentarz dokumentów w skarbcu na zamku w Olsztynie roku pańskiego 1520)*, który posłużył Archiwum Państwowemu w Olsztynie do przygotowania wystawy planszowej *Kopernik też był archiwistą*.

Duchowni warmińscy czynnie włączyli się w działania naukowe związane z Rokiem Mikołaja Kopernika. Podczas olsztyńskiej części Światowego Kongresu Kopernikańskiego 21–24 czerwca ks. dr T. Garwoliński wygłosił referat *Co napisał Kopernik? Badanie zapisków w drukach Biblioteki „Hosianum” w Olsztynie w ramach sekcji biograficznej: Mikołaj Kopernik – życia i działalność*. Z kolei ks. dr J. Wojtkowski wystąpił z tematem *Troska współczesnych o dziedzictwo historyczne Kopernika. Prace konserwatorskie zespołu katedralnego we Fromborku w latach 2010–2023 w ramach sesji muzealno-konserwatorskiej*.

Ks. dr T. Garwoliński został również zaproszony do wygłoszenia referatu *„De humani corporis fabrica” – pierwszy atlas anatomiczny człowieka* podczas odbywającego się w Olsztynie 1–4 czerwca IV Światowego Zjazdu Lekarzy Polskich oraz XI Kongresu Polonii Medycznej z okazji 550-lecia urodzin Kopernika.

16 września 2023 r. podczas konferencji zorganizowanej we Fromborku przez środowisko naukowe z Niemiec ks. prof. dr hab. A. Kopiczko wygłosił referat *Das ermländische Domkapitel zur Zeit des Copernicus*.

24 maja 2023 r. w Olsztyńskim Planetarium ks. dr T. Garwoliński wziął udział w panelu dyskusyjnym o Koperniku, zorganizowanym dla przedstawicieli miast partnerskich Olsztyna: Châteauroux (Francja), Gelsenkirchen (Niemcy), Richmond (USA), Łuck (Ukraina) i Offenburg (Niemcy). Mówił o Koperniku jako kanoniku warmińskim i człowieku Kościoła.

W ramach działalności popularyzatorskiej ks. T. Garwoliński wygłosił 14 lutego 2023 r. prelekcję o Koperniku dla olsztyńskich seniorów, zaś 30 marca – dla członków Stowarzyszenia Absolwentów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Natomiast 16 maja wygłosił pogadankę o uczonej warmińskiej dla uczniów starszych klas Szkoły Podstawowej nr 3 w Bartoszczach. Przewodniczył również jury podczas konkursu wiedzy o wielkim astronomie.

W maju i czerwcu w Muzeum Archidiecezji Warmińskiej odbył się cykl czterech spotkań dla uczniów młodszych klas szkół podstawowych poświęconych osobie i dziełu Kopernika.

9 czerwca 2023 r. z okazji XVI Międzynarodowego Dnia Archiwów w Archiwum Archidiecezji Warmińskiej zostały zaprezentowane: rękopis *Hymnarza Rzymskiego* z 1643 r., księgi metrykalne z drugiej połowy XVI w. oraz zdjęcia z kościelnych obchodów kopernikańskich z czerwca 1973 r. we Fromborku.

31 sierpnia 2023 r. ks. dr T. Garwoliński wygłosił wykład na temat zapisków Mikołaja Kopernika w drukach Biblioteki „Hosianum” dla członków Towarzystwa Miłośników Braniewa. 29 września 2023 r. dyrektor księżnicy seminaryjnej wygłosił prelekcję na temat *Co napisał Kopernik? Badanie zapisków w drukach Biblioteki „Hosianum” w Olsztynie* dla dwóch grup w ramach *Kopernikańskiego Dnia Otwartego* w Operze Krakowskiej.

Jednym z owoców Roku Mikołaja Kopernika są znaczki pocztowe. Znaczek wydany przez Pocztcę Polską przedstawia portret kanonika warmińskiego, znajdujący się w epitafium w bazylice archikatedralnej we Fromborku. 27 lutego 2023 r. w Nuncjaturze Apostolskiej w Warszawie został zaprezentowany znaczek wydany wspólnie przez Pocztcę Polską i Pocztcę Watykańską. Z propozycją wydania znaczka wystąpił abp Józef Górzyński, metropolita warmiński pismem z 30 kwietnia 2022 r. Pomysł ten poparł nuncjusz apostolski w Polsce abp Salvatore Pennacchio. Do projektu graficznego waloru filatelistycznego wykorzystano dzieło Jana Matejki *Astronom Mikołaj Kopernik, czyli rozmowa z Bogiem*, pochodzące z 1873 r. i znajdujące się w zbiorach Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego. To słynny obraz, który powstał z okazji 400. rocznicy urodzin astronoma. W pre-

zentacji znaczka wzięli udział: abp Józef Górzyński, metropolita warmiński, biskup toruński Wiesław Śmigiel, biskup senior diecezji toruńskiej Andrzej Suski, prezes Poczty Polskiej Krzysztof Falkowski i rektor Akademii Katolickiej w Warszawie ks. prof. dr hab. Krzysztof Pawlina.

Z okazji Roku Mikołaja Kopernika zostały nakręcone filmy dokumentalne, audycje telewizyjne i radiowe. 22 czerwca 2021 r. z inicjatywy Biura Promocji i Turystyki Urzędu Miasta Olsztyna, kanał Travel Channel wyemitował film *Zapiski Kopernika*, w którym Jakub Porada wraz z ks. T. Garwolińskim prezentowali księgi ze zbiorów Biblioteki „Hosianum”, w których swoje notatki pozostawił kanonik warmiński⁴. Film do października 2023 r. miał około 79 tys. wyświetleń w internecie. 12 czerwca 2022 r., również z inicjatywy Biura Promocji i Turystyki Urzędu Miasta Olsztyna, Telewizja Silesia w ramach cyklu *Weekend z TVS* pokazała także film na ten temat. Natomiast 29 stycznia 2023 r. radiowa Jedynka wyemitowała ponadgodzinną audycję *Kim był Mikołaj Kopernik?* w ramach cyklu *Familijna Jedynka*, której gośćmi byli ks. J. Wojtkowski i ks. T. Garwoliński⁵.

23–24 września 2023 r. TVP Nauka zorganizowała obchody pierwszej rocznicy swojego istnienia na Wzgórzu Katedralnym we Fromborku. W audycjach prezentowanych na antenie TVP Nauka wzięli udział: ks. dr J. Wojtkowski i ks. dr T. Garwoliński, a także gość specjalny Terry Virst, astronauta z NASA, który dwukrotnie uczestniczył w lotach kosmicznych i poza Ziemią spędził 213 dni.

Owoce Roku Mikołaja Kopernika jest również odkrycie kolejnej księgi identyfikowanej z postacią fromborskiego uczonego. Przygotowując się do wygłoszonego podczas XXIV Dni Interdyscyplinarnych na Wydziale Teologii referatu na temat religijnych treści notatek Mikołaja Kopernika zachowanych w drukach Biblioteki „Hosianum”, ks. T. Garwoliński trafił na zapis, który zawiera tytuł *Vita Christi*. Chodzi o dzieło Ludolphusa de Saxonia *Meditationes de vita Christi* (Norymberga 1495), którego egzemplarz o proveniencji fromborskiej znajduje się w Bibliotece „Hosianum”. W ten sposób dyrektor seminaryjnej ksiąźnicy odkrył pięćdziesiątą piątą zachowaną na świecie księgę, z której korzystał Kopernik.

22 listopada 2023 r. TVP Nauka we Fromborku zorganizowała wspólne podsumowanie obchodów Roku Mikołaja Kopernika dla przedstawicieli województwa warmińsko-mazurskiego i województwa kujawsko-pomorskiego oraz archidiecezji warmińskiej i diecezji toruńskiej. Jednocześnie Kapituła Wielkiego Medalu Kopernikańskiego przyznała odznaczenie

⁴ Film dostępny: <https://www.facebook.com/mit.olsztyn/videos/3152807345004716> (24.10.2023).

⁵ Audycja dostępna: <https://www.polskieradio.pl/37/224/Artykul/3110997,Kim-byl-Mikolaj-Kopernik?fbclid=IwAR1me1aJronksmu9MdYV70C7SIJxHKteHNwV9yeCabzAJvOKx-GXBYwo54> (24.10.2023).

następującym osobom i instytucjom: Komitetowi Organizacyjnemu Światowego Kongresu Kopernikańskiego, ks. dr. Tomaszowi Garwolińskiemu, dr. Jerzemu Sikorskiemu, Fundacji Nicolaus Copernicus, Robertowi Szajowi, dyrektorowi TVP Nauka. Książd Garwoliński otrzymał wyróżnienie „za szczególny wkład w przygotowania obchodów Roku Mikołaja Kopernika 2023 r., wieloletnie badania i popularyzację wiedzy o Mikołaju Koperniku”. Kapituła przyznała również Medal Kopernikański: Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku; ks. dr. Jackowi Wojtkowskiemu, Michałowi Kłosińskiemu, kustoszowi Domu Kopernika w Toruniu, ks. prof. dr. hab. Andrzejowi Kopiczko. Podczas spotkania kanał TVP Nauka nagrała materiał, który został wyemitowany 6 grudnia 2023 r. (Kozłowski K., 2023j).

* * *

Podsumowanie kościelnych obchodów Roku Mikołaja Kopernika odbyło się w Muzeum Archidiecezji Warmińskiej 26 października 2023 r. Arcybiskup Józef Górczyński metropolita warmiński podkreślał, że „naszym zamysłem było, aby w Roku Mikołaja Kopernika jak najszerszej spojrzeć na tę wybitną postać, szczególnie w kontekście jego pobytu na Warmii, jak i faktu, że był kanonikiem Warmińskiej Kapituły Katedralnej. Z naszą ziemią był on związany przez instytucję diecezji warmińskiej, dlatego czuliśmy się powołani do tego, by przybliżyć temat jego zaangażowania w życie Kościoła na Warmii. Warto przypomnieć, że Kopernik pełnił również funkcję administratora diecezji, po śmierci jednego biskupa i przed wyborem następnego. Trzeba wiedzieć, że w pojęciu ówczesnego czasu, Mikołaj Kopernik był duchownym” (za: Kozłowski K., 2023i). Metropolita warmiński podkreślał, że ciągle jesteśmy na etapie poznawania postaci Kopernika, nie tylko jego dorobku czy niezwykle bogatej jego osobowości. Ciągle jest to postać, która fascynuje. Wyraził przekonanie, że taką będzie jeszcze przez wiele stuleci. Biskup prof. dr. hab. Julian Wojtkowski przypomniał obchody z 1973 r., kiedy świętowano 500. rocznicę urodzin astronoma. Przywołał uroczystości kościelne towarzyszące ówczesnemu Rokowi Mikołaja Kopernika oraz fakt, że w wydarzeniach we Fromborku i w olsztyńskiej konkatedrze uczestniczyli kard. Karol Wojtyła, jak i prymas Polski Stefan Wyszyński, dzisiejsi święty i błogosławiony. „Ponieważ Kopernik w 1497 roku został kanonikiem Warmińskiej Kapituły Katedralnej, był przez czterdzieści sześć lat, czyli większość swojego życia, duchownym katolickim. Stąd słuszne jest pytanie o jego życie duchowe oraz czy ukazało się ono w warmińskich obchodach 500-lecia urodzin” – mówił biskup. W tym kontekście cytował słowa biskupa warmińskiego Józefa Drzazgi, który powiedział: „Dzieło astronoma jest nie tylko wykładem teorii astro-

nomicznej. Zawiera ono również wyraźne wyznanie wiary w Boga, Stwórcę wszechrzeczy, w Jego opatrzność kierującą losami naszego świata. Uczony fromborski zarówno głosił powyższe prawdy, jak również głęboko wierzył w Boga, był w pełni przekonany o możliwości poznania Boga drogą rozumową, poprzez skutki Jego dzieła stworzenia”. I dodał: „Astronomię pojmował nie tylko jako naukę o tajnikach wszechświata, lecz nadawał jej sens o wyraźnym znaczeniu teologiczno-moralnym”. Wskazywał również na słowa bp. Jana Obląka, który powiedział, że „Bóg Kopernika jest Bogiem najdoskonalszej precyzji, ale też wolności i mądrości zarazem; jest Tym, w którym wszechmoc i wolność znajdują absolutną harmonię i jedność z wszechogarniającą mądrością”. Na zakończenie podkreślił: „Prawdą historyczną jest i pozostaje, że Mikołaj Kopernik wychowany i wykształcony na zasadach katolickich przez całe swoje życie był człowiekiem wierzącym w Boga. Żył i umarł jako wierny syn Kościoła katolickiego, pochowany w katedrze we Fromborku. Był człowiekiem wiary i Kościoła”⁶.

Ksiądz dr T. Garwoliński przedstawił sprawozdanie i prezentację dotyczącą obchodów Roku Mikołaja Kopernika w archidiecezji warmińskiej.

ks. Tomasz Garwoliński

BIBLIOGRAFIA

- Cieślak Stanisław, 2023, *Spotkanie księży profesorów i wykładowców historii Kościoła, Frombork, 12-14 kwietnia 2023 r.*, Nasza Przeszość, nr 139, s. 371-380.
- Czechyra Łukasz, 2023, *Rok Mikołaja Kopernika*, <https://olsztyn.gosc.pl/doc/8054919>. Rok-Mikołaja-Kopernika (10.10.2023).
- Kopernik musical* 2023, Kraków.
- Kozłowski Krzysztof, 2023a, *Autentyczne dokumenty sporządzone przez Kopernika*, <https://olsztyn.gosc.pl/doc/8094877>. Autentyczne-dokumenty-sporzadzone-przez-Kopernika (10.10.2023).
- Kozłowski Krzysztof, 2023b, *Frombork. 480. rocznica śmierci Mikołaja Kopernika*, <https://olsztyn.gosc.pl/doc/8283881>. Frombork-480-rocznica-smierci-Mikolaja-Kopernika (23.02.2024).
- Kozłowski Krzysztof, 2023c, *Frombork. 550. urodziny Mikołaja Kopernika*, <https://olsztyn.gosc.pl/doc/8094595>. Frombork-550-urodziny-Mikolaja-Kopernika (10.10.2023).
- Kozłowski Krzysztof, 2023d, *Frombork. Modlitwa biskupów nad grobem Mikołaja Kopernika*, <https://olsztyn.gosc.pl/doc/8339259>. Frombork-Modlitwa-biskupow-nad-grobem-Mikolaja-Kopernika (22.10.2023).
- Kozłowski Krzysztof, 2023e, *Frombork. Urodziny Kopernika w muzeum*, <https://olsztyn.gosc.pl/doc/8094595>. Frombork-550-urodziny-Mikolaja-Kopernika (10.10.2023).
- Kozłowski Krzysztof, 2023f, *Głębia maryjnego ołtarza*, <https://olsztyn.gosc.pl/doc/8598537>. Głębia-maryjnego-oltarza (23.02.2024).

⁶ Ibidem.

- Kozłowski Krzysztof, 2023g, *Kopernik był jednym z nas*, <https://olsztyn.gosc.pl/doc/8120141.Kopernik-byl-jednym-z-nas> (10.10.2023).
- Kozłowski Krzysztof, 2023h, *Kopernikana w Muzeum Archidiecezji Warmińskiej*, <https://olsztyn.gosc.pl/doc/8141800.Kopernikana-w-Muzeum-Archidiecezji-Warmińskiej> (10.10.2023).
- Kozłowski Krzysztof, 2023i, *Rok Mikołaja Kopernika*, <https://olsztyn.gosc.pl/doc/8548414.Rok-Mikolaja-Kopernika> (23.02.2024).
- Kozłowski Krzysztof, 2023j, *Wielki Medal Kopernikański*, <https://olsztyn.gosc.pl/doc/8578474.Wielki-Medal-Kopernikański> (23.02.2024).
- O obrotach sfer niebieskich, Mikołaja Kopernika przedmowa*, https://pl.wikisource.org/wiki/O_obrotach_cia%C5%82_niebieskich/Miko%C5%82aja_Kopernika_Przedmowa (23.02.2024).
- Przed ŚKK w Olsztynie: Jak na Warmii świętowano rocznice związane z Kopernikiem?*, <https://uwm.edu.pl/aktualnosci/przed-skk-w-olsztynie-jak-na-warmii-swietowano-rocznice-zwiazane-z-kopernikiem> (11.10.2023).